

UČITELJSKI T O V A R S.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dan vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta pa 1 gold. 30 kr. nov. dn.

Tečaj III.

V Ljubljani 15. avgusta 1863.

List 16.

Mladeneč in verba.

Mladeneč.

„Verba zelena, čudno drevó,
Oj zakaj zmirom tako žaluješ,
Ter pobešaje svojo glavó
Žalost, otožnost v persih zbuduješ?

Vendar pogledi svoje sestré,
Tamkaj pogledi druge drevesa,
Kako mogočno krasne verhé
Dvigajo kviško v sinje nebesa!

Ti pa otožna tukaj stojiš,
Vedno žaluješ poleg potoka,
Še ne dorasena, pa že trohniš,
Kožica tvoja vedno se joka.

Ako čez noč vihar pridivja,
Reva, kako se boš mu branila?
Slabo stoječo treši na tla;
Kmalí, o kmali bodeš sognjila!“

Verba.

„Dragi mladeneč, radosti cvet,
Res je, kar usta ti govorijo,
Moje življenje malo je let,
Vejice moje zgodaj trohnijo.

Vedi, da v sebi červa redim,
Ki mi živeče deblo razjeda,
Dobro zapomni, kar govorim,
V serce ti segaj moja beseda:

Vaŕnj, mladeneč, se prezvestó,
Da se tud tebi v serce ne vseli;
Mir, zadovoljno st razjedel ti bo,
Zgodaj obraz bo zginil veseli!“

Mirko Zorin.

Kaj naj učenik bere.

S tim, da učenik rad bere dobre knjige in spise, se zelo izobražuje; toda poglobitni namen pri branji pa mora biti ta, da se človek kaj uči. Zraven tega poglobitnega namena pa

si učenik tudi izobražuje jezik in spisovanje. Če se hoče kdo do dobrega naučiti jezika, t. j. da ga more prav, na tanko in gladko govoriti, ne stori boljšega, če bere izverstne spise in se peča z izobraženimi ljudmi. Kdor se ne vadi gladko govoriti in spisovati, pozabi kmali tudi še to, kar je že kdaj vedil. Učenik, ki ne bere, se kmali pozná pri poduku, ker se mu sem ter tje beseda zavira in uida. Kaj pa naj učenik bere, da se bo za svoj imenitni stan naj bolje izobraževal in učil? — Učenik naj bere le to, kar se naj bolje strinja z njegovim delom; zraven pa naj se vedno varuje, da se pri branji ne preobjé, t. j. da bere le toliko, kar more prebaviti, in da ne sega čez mejo svojih dušnih močí. Preveč časopisov brati, ni prav dobro; bolje je, da jih učenik manj, pa dobre dobro prebira. Nespametno pa je tudi, če kdo predaleč sega in vse časopise neusmiljeno sovraži in jih psuje kot prazno pisarijo, dobičkarijo i. t. d. Dobri učenik ne more nikakor shajati brez kakega pedagoškega časopisa. Če tega nima, ne vé, kaj se godi na učiliškem polji in kako se spreminja in napreduje duh časa. Tudi kak dober političen časopis naj bere učenik, da more tudi prostemu ljudstvu to in uno razložiti, če je treba. Posebno dobro je tudi, če učenik rad bere zgodovinske, naravoslovne in potopisne spise. Kadar pa bereš, beri vselej po kakem redu, ne zmešano, kakor se ti ravno poljubi. Kakor se pri jedi ne smejo jedila neredno mešati, tako tudi pri branji ne, če hočeš, da ti bo dobro teknilo. Nikdar pa ne beri, da bi ne imel peresa ali čertalnika v roki, to je: pri branji si moraš vse imenitnejše reči zapisovati, da si jih lažje v glavo vtisneš in hraniš za splošno rabo. — Človek, ki je kaj bral, se kmali pozná po obnašanji in govorjenji, vidi pa se mu tudi, kaj in kako je bral. Prizadevajmo si tedaj, da bomo dobre reči in te prav brali in s tim koristili sebi in drugim!

A.

Keršanska odreja.

Govorili smo v sestavkih pod tem naslovom *) že od splošnih vodil, kako mladino od hudega odvrčevati in k vsemu dobremu napeljevati. Ostane nam zdaj še od posebnih vodil go-

*) Glej „Uč. Tov.“ t. II. l. 6.

voriti, kako mladino od posebnih pregreh in razvad odvracovati in k posebnim čednostim napeljevati. Začnemo toraj s prvim poglavitnim grehom.

I.

N a p u h.

„Napuh je začetek vsega pogubljenja“, tako Bog sam govori v sv. pismu. Je pa napuh dvojin: notranji in vnanji. Kar notranji napuh ali prevzetnost zadeva, naj učitelj svojim učencem in učenkam razjasni, da prevzeten človek samega sebe slepi, ker ne vidi in ne spozná svojih lastnih slabost in pomanjkljivost, se boljšega misli, kot je, si omišlja čednosti, ki jih nima, in ne vé, da prevzetnost človeku vso notranjo in pravo vrednost odvzame in mu samo vnanjšino ali lupinjo pusti. Naj otrokom tudi dopové, da tisti, kdor druge zaničuje, se s tim samega sebe zaničljivega stori. Ker je pa prevzetnost že ljudem toliko zoperna, koliko bolj še le je zoperna Bogu neskončno svetemu! To vidimo že iz tega, ker je Bog zavolj prevzetnosti celo angele, ki so se v tem pregrešili, v pekel zaverigel. Jezus sam je rekel, da so tisti, ki dobre dela zavolj hvale pred ljudmi opravljajo, svoje plačilo že tukaj prejeli, in ga toraj v večnosti nimajo upati. On tudi sam pravi, da, kdor se povikšuje, bo ponižan. Po njegovem zgledu so se tudi njegovi aposteljni in učenci radi poniževali. Zato tudi sv. apostelj Peter pravi: „Bog je prevzetnim nasproti, in le ponižnim daje svojo gnado“.

To je rečeno od notranjega napuha ali od prevzetnosti, po kateri si človek od samega sebe veliko domišlja, druge pa zaničuje.

Kar pa vnanjo prevzetnost ali napuh v obleki in obnašaji zadeva, imajo sicer starši veliko večji priložnost, pravico in dolžnost, da to pregrešno razvado zatirajo; vendar pa tudi kersanski učenik s pravo previdnostjo, skerbnošjo, serčnim prigovarjanjem in opominjevanjem v ti reči more veliko odverniti in veliko storiti, ako mu je prav pri sercu časni in večni blagor mladine. Zatoraj naj zastran te pregrehe tako ravna:

a) Naj otrokom dopové, da je oblačilo človeku še le po doprinesenem grehu potrebno postalo, da nam je zato še le znamenje, da smo grešniki in da smo zaslužili, na večno zaver-

ženi biti, da se imamo po takem zavolj oblačila še le poniževati, ne pa prevzetovati z njim.

b) Naj jim dopové, da smo se kristijani vsi pri zakramentu sv. kersta vsemu napuhu odpovedali, da bi toraj še naj potrebnjšega zakramenta ne bili mogli prejeti, ko bi se ne bili napuhu odpovedali, ali pa, ko bi se bilo že takrat za gotovo vedilo, da se bomo prevzetno ali ošabno nosili. Kdor se tedaj prevzetno ali nečimerno nosi, prelomi kerstno obljubo, in se že s tim hudo pregreši.

c) Naj jim dopové, da denar ali blago, ki ga imamo, prav za prav ni naše, temuč božje; zatoraj ga moramo le po božji volji obračati. Tedaj ne trositi ga za nečimerno obleko ali druge nepotrebno reči, temuč, kolikor ga kdo čez svojo potrebo ima, z njim dobro storiti in ubogim pomagati.

d) Naj jim dopové, kako strašno veliko grehov lastnih in tujih se po nečimerni obleki med ljudmi godi. V sercu tistega ali tiste, ki se nečimerno nosi, se redi častilakomnost, želja ljudem dopasti, povikševanje samega sebe. Iz tega pa pride tudi pohujšanje in zapravljanje, se budi hudo poželenje in želja v nečimernosti druge posnemati.

e) Naj jim dopové, da življenje kristijana, učenca Jezusovega, ima biti življenje poniževanja, pokorjenja, zatajevanja in premagovanja samega sebe; če ni nad nami takega življenja, nam keršanstvo malo pomaga, in še le hujšo sodbo pripravlja. Prevzetnost v oblačilu pa svet pači, ga dela mehkužnega, mlačnega, zapravljivega, nezderžnega in nečistega in ga v tavžent drugih zmot zapelje, ki so keršanstvu v nečast in le neverstvo oživljajo.

f) Naj jim nadalje pokaže, da se z ošabnostjo v oblačilu stvarnik sam zaničuje, ker se s tacim zmišljevanjem njegovo delo pači s tim, kar je hudič znašel. Bog je tudi serce vstvaril, da bi njega ljubilo in se njegove postave držalo; kdor se pa rad prevzetno oblači, svoje misli na nečimerne cunje obrača, se stvarnika in njegove postave ne spomni in se svoje lastne in prave vrednosti čisto spozabi, ter svoj večni cilj in konec v nemar pusti.

g) Naj jim še pové, da je ošabnost v oblačilu zoper spodobnost in stan vselej zunaj spisano spričevanje znotraj že popačenega, nikoli pa nedolžnega serca.

h) Naposled naj otrokom pred oči stavi, kako smešno,

nespodobno in gerdo bi bilo, ko bi berač, kadar gre koga milošne prosit, iskal prevzetno napraviti se. Tudi mi vsi smo pred Bogom berači, ki hodimo v cerkev prosit ga potrebnih dobrot; toraj bi bila prevzetna noša tudi za nas vse smešna, nespodobna in gerda oprava. Nič pa ni bolj nepristojnega in neumnega, kakor v prevzetnem oblačilu iti k zakramentu sv. pokore in sv. obhajila — v ošabnosti, tančici, židi prav omreženi in v šopirnem oblačilu grehe svoje objokovati in obžalovati in k kralju naj ponižnišemu bližati se. V takem stanu smo pač bolj pripravi njegov serd na se klicati, kakor pa milost njegovo si sprostiti in pridobiti. Saj pravi sv. evangeli: „Kdor se povikšuje, bo ponižan“.

Dosti izrekov sv. pisma stare in nove zaveze, nauk sv. apostelnov in drugih svetih učnikov nam obilno spričuje, kako zoperna pred Bogom in kolike kazni vredna je prevzetnost notranja in vnanja. Ne najdeš ga nobenega svetega učenika, kateri bi ti napuh ali nečimernost poterdil. Jezus sam, vsega-mogočni, neskončno modri in sveti Bog, se je tolikanj ponižal, zato pa tudi samega sebe v zgled ponižnosti postavil rekoč: „Učite se od mene, ker jaz sem krotak in iz serca ponižen“. Le ponižnost dá vrednost in ceno vsim drugim čednostim; brez ponižnosti tudi druga čednost nobena nič ne velja. Le ponižnost človeka v resnici prikupi Bogu in ljudem. Le ponižnost notranja in vnanja mu vse potrebne gnade pri Bogu nakloni. Prav lepo pravi sv. Avguštin: Glejte velik čudež, gospod je visok: če se vzdiguješ, beži od tebe; če se ponižuješ, se poniža do tebe. — Da se napuha toliko gotovše obvarješ in se prav v ponižnosti ohraniš, premišluj zlasti kratke pa tehtne besede, ktere je Bog, pravični sodnik, sam nad človekom izgovoril: „Spomni se človek, da si prah in da se boš v prah zopet povernil“.

Iz zgodovine keršanske ljudske šole.

(Dalje.)

Vse kar je Kumerdaj navedel, da bi dokazal, kako potreba je ljudstvo boljše podučevati, overgel je Jabacin. Rekel je, da tisti, ki zna brati in pisati, zavoljo tega verskih in natornih reči ne bo bolje razumel, pa tudi ne bo pridnejši v

kmetovanji. Ukazi gosposkini se ljudem veliko hitreje oznanijo, kakor pa, če bi brati znali, namreč iz prižnice po duhovnih, v mestih se jim bobna, zemljiške gosposke in sodnije pa povedó to ljudem ob praznikih in nedeljih po službi božji; kar pa revšino zadeva, je pa to znamenje previdnosti božje, državi in veri na korist, večkrat pa nasledek lenobe, in pa posebno neizvedljivo božje obiskanje; zgledi na Bavarskem in Pemskem kažejo, da so tam vse drugi vzroki, kakor nevednost v branji in pisanji, da te dežele, ki so bile nekdanj tako srečne, sedaj pomanjkanje terpé.

V drugem delu svojega sastavka je pa dekan vse, kar je bil popred izpeljal, overgel in z ravno tako zgovornostjo nasprotno od tega dokazal, kar je bil poprej terdil. Pustimo učenega gospoda, da nekoliko časa sam govori, in potlej mu bomo pa v besedo segali.

„Zdí se mi, da se bo eden ali drugi duhovnih gospodov nad tem spodtikal, kar sem govoril zastran vere, pa pametno govoriti, zakaj bi vendar premišljevali in bi kmečkim ljudem temeljito ne razlagali resnic katoliške vere? ali čemo vernim kristijanom nižjega stanu skrivnosti sv. vere tako prikrivati, kakor so storili nekdanj neverni Egipčani in druge ljudstva? Se vé, da je tudi meni znano, kar so modri učili, da je narava zlato in srebro v zemljo zakopala, in da so tudi oni svoje nauke skrivali in zagrinjali. V pomenljive izreke in uganjke in v skrivne števila, ktere prosti človek ne razumé, tudi učenci Pitagora in Hipokrata, morali so priseči, da svojih naukov ne bodo nikomu razodeli. Ali dalječ proč s tako modrostjo, ki ni nič drugega, kakor skrit napuh, s kterim so se hotli razločevati od prostega ljudstva in prikrivati z njimi ostudnost svoje vere, ktero so dobro razumeli. Naša sv. vera se povsod sme očitno pokazati, povsod vsa razodeti; zakaj bi ljudstvu po deželi to prikrivali, po kterem bi Boga bolje spoznavali! kaj mar Bogu slepa pobožnost bolje dopada, kakor razsvetljena v duhu in resnici? ali ne razsvetljuje svitlo solnce temnih dolin, dasiravno malo pozneje, ravno tako, kakor visoke hribe? ali ne sveti ravno tako na nizko germovje, kakor na visoke cedre?“

Potem pa dokazuje iz Ovidjevih pisem, da vednosti niso škodljive *), pa škodljive postanejo, ako se napčno rabijo; in potem naznanuje svoj nasvet, ki je v kratkem taki le :

*) Če je več šol, slabéjše je ljudstvo, govori ljudstvo, kar je ravno tako resnično, kakor tisto, da ljudstvo nemara za svoj jezik.

„V vsaki fari, kjer je sposoben učenik, naj župnik odbere nekaj dečkov od 9 — 15 let, ki imajo veselje do učenja, in naj jih ob nedeljih in praznikih ali drugikrat, kadar ni silnega dela, v branji vadi; ravno tako bi tudi mogli kaplani po deželi mladenče, kateri jim strežejo, v branji podučevati. Če se tako v vsaki fari le 6 otrok brati nauči, je že to samo na Dolenskem v enem letu 360, in tako bi se vednost čedalje bolj razširjala, posebno če bi starši ali gospodarji pridnejše otroke kaj obdarovali.“

Toda na Dunaji niso bili pri volji, poslušati moder (?) nasvet zgovornega gospoda, ampak cesarica je ukazala, da naj se tudi na Kranjskem, kakor drugod, vstanovi normalna ali zgledna šola; naj se vpelje šolska komisija (Schulcommission), tudi naj se vstanovi šolski zavod (Schulfond), in naj se zastran njega kaj nasvetuje; od začetka hoče cesarica 1000 — 1500 gl. posoditi; vodja ljubljanske šole naj bo Blaž Kumerdaj, ker je posebno modro svetoval v šolskih preuredbah, poprej pa naj pride na Dunaj glavno šolo pogledat.

(Dalje prih.)

Praktična slovensko - nemška gramatika.

(Dalje.)

Vaje nemško-slovenske

očividno pojasnujejo vodila navedene pod št. B. „Opombe“, in pojasnujejo zgledi pod čerko *a* imena moškega spola v edinem številu; pod čerko *b*. imena žens. v ed. številu; in pod čerko *c*. imena vseh 3 spolov v množ. številu; zgledi pod št. 2. pa kažejo, kako se sklanjajo osebne imena v 4. sklonu ed. in množ. št.

Učitelju, navajenemu stare nemške slovnice (deutsche Sprachlehre), zdelo se bo čudno, zakaj da se ne ločujejo imena v sklanjave (Abänderungsarten), kojih smo nekdanj čvetero imeli; poglavitno vodilo je pa bilo: aus dem Ausgange der 1. Endung in der vielfachen Zahl erkennt man i. t. d. Ali pomisliti je treba

1., da nemška slovnica tudi sedaj ne loči 4 sklanjajev, ampak našteva le imena, ki se sklanjajo po krepkem in po šibkem načinu, in v tiste, ki se sklanjajo v ed. št. po krepkem, v množ. št. po šibkem načinu. Tedaj tudi naša gramatika ne more imeti 4 sklanjajev.

2. Zvesta si sintetične poti, (ktera iz posameznih delov

celoto skupaj sklada) predstavlja najpred posamezne sklone, kakor se naj ložeje razumeva, namreč naj poprej 4.ga, ki se naj ložeje razumeva, potem 3.ga in 2.ga, potem še le predstavlja pod št. XV. popolno sklanjanje členov, imen in osebnih zamikov, ko so že učenci v neštivilnih zgledih vidili, kako se rabijo imena v raznih sklonih; potem takem tudi nekoliko ložeje razumejo vzrok, zaradi katerega spreminjati morajo se imena, to je jezikoslovne postavbe. Stare slovnice deržale so se pa analitične poti, predstavljale so celoto, potem se je pa razkrojevalo. Spretni učenik posluževal se bo pa tiste poti, po kateri bo prej do namena prišel.

Tisto vodilo pa, da se iz 1. sklona množ. št. spoznati more, kako se ime sklanja, veljá še tudi sedaj, saj je v podlagi vsem vodilom, kajti pri vsakem sklonu se govori: tiste imena, ktere imajo v množnem številu te ali take končavke, dobivajo te ali take končavke v tem ali v drugem sklonu. Zdi se mi pa, da so otroci po starem načinu, ložeje razumevali imena po raznih sklonih in sklanjah razločevati, kakor sedaj, ako se jim notranja vez med posameznimi skloni in popolnim sklanjanjem ne dopové. Nekdaj so učenci prav dobro znali razločevati, pod katero sklanjavo da spada ime — se vé da mehanično; zakaj pa da se tako delati mora, zavedel se vsaj jaz v tisti dobi nikdar nisem. Bilo je vse to le za spomin. To naj veljá zastran „opomb“ po vseh treh sklonih, ktere gramatika obdeluje.

(Dalje prih.)

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

XXXVI.

U. Midva sva govorila in pisala v poslednjem razgovoru tisuč; na zadnji strani tvojega poslednjega lista je pa brati: „k tisočletni jubilejni slovesnosti pokristijanjenja“.

T. Res pišejo vse križem sedaj tisuč sedaj tisoč, kakor tudi temuč in temoč.

U. Prav, da me spomniš, ker sem te ravno zavolj te besede že mislil poprašati.

T. V staroslovenskem je bilo tijsûšta ali tisûsča

ženskega spola, kakor še sedaj menda v ruskem (tijsešta, tisjašča) in hrov. serbskem (tisuća, dvě tisuće, pet tisućah..), v českem (tisjuc, tisíc, na tisíce) je moškega spola; v novoslovenskem se ni sklanjalo v 16. veku, kakor piše Miklosič (tisoč).

U. Kakor se meni zdi, se pa v novoslov. zdaj sklanja. Kolikrat sem že čul p.: ne premore nobenega tisuća, šteje toliko tisučev, s toliko tisuči jo je pobegnil itd.

T. Tudi jezer ali jezero (iz madj. ezer) se je v 16. stoletji in še pozneje rabilo nesklanljivo: štiri jezer, štirim jezer; dve jezero, pet jezero, deset jezero, štiri jezero; vendar tudi: deset jezer, z deset jezermi, četiri jezera, pet jezer, z desetimi jezermi itd. (Mikl. pg. 184.) Tako se tudi v novosl. po moji misli prav in lepo reče: tisuč, *a*, *ev*..; tisučni, tisučnik, tisučnica slovanska (millenarium slavicum).

U. Zakaj pa ne pišesh tisoč, tisočnica, tisočletnica?

T. Ker nobeni drugi Slovani ne pisarijo tisoč, pa tudi jaz ne maram; pišem torej raji tisuč, kakor pišejo bližnji naši bratje ob jugu, Serbi in Hrovatje.

U. Morebiti iz ravno tega razloga pišesh temuč, ne pa temoč? Kako razlagajo to besedico?

T. *a)* Iz dajavnega temu (ta, tega) s pritaknjenim č (Metelko), in pisati se mora temuč ne pa temoč; *b)* iz tem več (Miklosič), in *ve* se spremeni v *u* ne pa v *o*, kakor tolikrat post.: ven - zunej, dveri - duri, skverniti - skruniti, breвно - bruno itd. (cf. XXXI. in VIII.)

XXXVII.

U. Niso, nejso in celo nêso sem že vidil, vendar si te različne pisave razlagati ne znam.

T. Nikavnica v slovenskem je *ne*, ktera se z imeni, s prilogi in terpivnimi deležji sklepa: snaga — nesnaga, umen — neumen, znan — neznan; pa tudi, zdaj pač bolj poredkoma, *ni*; nekdam pa je bilo celo navadno (*ni* — *ni*, *niti* — *niti*, *nec* — *neque*): ne znamo *ni* plavati, *ni* jahati; kjer jih *ni* molji, *ni* erja ne sné. cf. Dalmatin.

U. Da Doleneč pravi nejso ali najso, to vem; ali tega ne vem, kako se more pisati nêso.

T. Res se sliši niže po Dolenskem bolj nêso — nejso, po Gorenskem pa niso. Sostavljeno je iz *ne* in *jesem*, torej

nejesem, nejesi, nejest itd.; to smo skrajšali sčasomav nejsem, nésem, nisem, nisi in v 3. osebi le *ni* namesti nije, kakor se drugod po Slovanskem tudi govori. V 3. osebi množ. štev. se je že v staroslovenskem pisalo le *sût'* ne pa *jesût'*, torej nikavno *nêso* po Miklosičevem znamvanji visocega *e* (jat), kakor sem ti že unkrat omenil. On namreč piše *nêsem*, *nêsi*, *nêso*, kakor *nêmam*, *nêmaš* iz ne imam, ne imaš itd.

U. Ni davno, kar se je nekdo hudo hudo jezil nad to zmešnjavo, da človek zdaj ne vé, pri čem je zastran naglasaka in naglaševanja. Doslej smo izgovarjali *ê* globoko kakor v *ne sem* (fero), *ne si* (fer); odslej bi ga mógli pa visoko ali kakor dvoglasnik. Že tako je pravo slovensko branje in naglaševanje tujcem težave delalo, zdaj je pa še domače zbegalo!

T. Kaj se tako huduješ, sej tudi jaz ne poterdim tega pisanja (*nêsem*, *nêsi*, *nê*, *nêso*). Res v sedanjem pravopisu izreke na tanko zaznamvati ne moremo; Metelko jo je na tanko določil. Pomagajmo si, kakor se da. Ker je pisanje *nêsem* ali *nesem* zlasti, odkar pišemo *sem* namesti *sim* (*nesim*), *nesi*, *neso* dvomno in zapeljivo, *nejsem* *nej si*, *nej*, ali celo *nej so* preposebno in preokorno, torej pišimo po moji misli po gorenski izreki *nisem*, *nisi*, *ni*, *niso*, in — dvombe zginejo.

U. Res so se slovenski pisatelji te pisave sploh poprijeli; ali pa imamo še ktero priliko ali enakost z njo v slovenskem jeziku?

T. Prašáš! Ali ne veš, da je *ne* djavno ali terdivno, *ni* pa nikavno? Primeri *nekdo* — *nikdo* (*nihče*, *nisče*), *nekaj* — *nikaj* (*nič*), *nekje* — *nikjer*, *nekamo* — *nikamor*, *nekod* — *nikodar*, *nekako* — *nikakor*, *nikar* — *nikarte* itd. Kakor v teh besedah, zanikuje tudi v *nisem*, *nimam*.

U. Poprej si rekel, da se *ne* z imeni, s prilogi in terpivnimi deležji sklepa ali skupaj piše; kako pa *ni*, ali se tudi sicer z glagoli v pisanji stika?

T. Stika se *ne* in *ni*, toda le v treh glagolih: *nisem*, *nimam* in *nočem* iz *ne-jsem*, *ne-imam*, *ne-hočem*, *ne-očem*, *nočem*, pa tudi *nečem* — naravnost iz *ne* in *čem*, *češ*, *če*, in celo *notel*, *notla* namesti *ne-hotel*, *ne-hotla*, *ne-otla*, *hoté* *noté*, *nam*. *nehoté* itd. Primeri tudi *nobeden*, *noben*, *nobenkrat*. Napčna je torej pisava: *ne sem* ga vidil, *ne je* prišel, ali *pa*: *je ne* prišel itd.

U. Prav, da vem: nisem, nimam, nočem ali nečem; sicer pa ne znam, ne vem, ne morem, ne smem, ne delam itd.

Zlati Abecednik.

Nekaj za pisne zglede, narekovanje in za splošno rabo.

(Konec.)

J.

„Jabelko ne pade daleč od jablane.“

Kakoršni so stari, taki so radi tudi mladi. Vendar se ta pogovor ne uresničuje vselej. Dobra izreja prerodi vsega človeka.

K.

„Kakor se posoduje, tako se povračuje.“

Če bližnjemu radi dobro storimo, bodo tudi drugi nam radi dobro storili. Kdor pa se za druge ne meni, se tudi drugi za njega ne menijo.

„Kakor ptica, taka je pesem.“

Kakoršen je človek, tako se obnaša, govori in dela. Dobri dela dobro, slabi, slabo.

„Kakor življenje, taka je smert.“

Kakor kdo živi — dobro ali slabo —, tako tudi umerje — srečno ali nesrečno.

L.

„Laž ima kratke noge.“

Kdor laže, ga kmali spoznajo; zato si lažnik ne pomaga veliko.

„Lenoba gnjusoba.“

Ni gerdo, če je človek reven; gerdo, zelo gerdo pa je, če je len, da noče pridno delati.

M.

„Martin v Zagreb, Martin iz Zagreba.“

Če se mlad ne učiš in ne navadiš delati, boš vedno neveden in neroden, kamor koli greš.

„Mladost norost.“

Mladosti je prirojeno, da rada živi samopašno. Toda

pametni mladi ljudje radi poslušajo modre stare, ki jim svetujejo, in se po njih lepih zgledih ravnaajo.

N.

„Navada železna srajca.“

Ako bi kdo imel železno srajco, bi je ne mogel sleči; tako je tudi, če se kdo kaj navadi. Navaditi se moramo le lepih lastnosti, da nam jih ne bo treba nikoli sleči; slabih pa se moramo varovati, da nas ne ugonobijo.

„Ni gerdo, če kdo kaj ne zna; pa gerdo je, če se učiti noče.“

Česar ne znaš in ne veš, rad poprašaj bolj modre, da te poučijo. Pameten človek se ne sramuje, če ga tudi naj slabši človek uči.

O.

„Obljuba dolg dela.“

Kar si komu obljubil, spolni gotovo, če le smeš in moreš. „Mož beseda“ je lepa in potrebna lastnost.

P.

„Poterplenje železne vrata prebije.“

Nobeno bolj težko delo se ne more lahko dognati; treba je tedaj, da človek poterpi in pridno dela.

„Pravica oči kolje.“

Pravica dá težko tistemu, ki ni pravičen, zato ker mu zbuja hudobno vest. Vendar pravice ne smemo zamolčati, kadar je treba.

R.

„Roka roko pere, obraz pa obedve.“

Radi moramo pomagati eden drugemu. Vsi pa moramo služiti svojim glavarjem ali prednikom.

S.

„Sebi seješ, sebi šanješ.“

Kar se boš mlad dobrega naučil in navadil, to bo enkrat le tebi naj bolj koristilo.

„Siromaštvo je mati zdravja.“

Kdor je siromak, je večidel tudi zmeren; in kdor je zmeren, je večidel zdrav.

„Smert ima koso, ne sekire.“

Smert ne pobira samo starih ljudi, temuč vse od kraja, kakor kosí kosa po travniku travo in cvetice.

Š.

„Še zajec teče tje rad, kjer se zleže.“

Svojo domovino moramo ljubiti, ker nam je dala prvo posteljico, in še zdaj v nji dobivamo ljubi kruhek in vsega, česar potrebujemo.

T.

„Tiček se po perji pozná.“

Dostikrat človeka že po obleki poznamo. Pametno in pohlevno serce se ne zavija v prazno nečimerno robo.

„Tudi iz malega germa včasi velik tič zleti.“

Od nobenega človeka ne smemo slabo misliti. Velikrat se prigodi, da ta ali uni, ki ga svet malo čisla, sčasoma veliko drugih prekosi.

U.

„Ura zgubljena ne pride nobena.“

Kar si časa zamudil, to je, slabo porabil, ga nikoli ne boš nazaj dobil, da bi ga bolje obračal. Posebno so ure mladih let neprecenljive. Kar mlad zamudiš, vedno terpiš.

V.

„Vsaki pometaj pred svojim pragom.“

Nekteri ljudje se preradi hudujejo, če druge vidijo, da delajo kaj nerodnega; sami svojih pregreškov pa ne zapazijo in ne zboljšajo, akoravno so še večji od drugih.

Z.

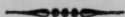
„Zlato lepo, pamet lepša.“

Naj lepše je, če je človek pošten in pameten, to je, če se vselej tako obnaša, kakor se spodobi človeku in kristijanu.

Ž.

„Živemu človeku se vse pripeti, mertvemu jama.“

Dokler človek na svetu živi, marsikaj — dobro in slabo — poskuša; kadar pa umerje, pa mu ves svet nič ne velja. Veljajo mu le dobre dela, ki ga spremijo unkraj groba. —

S P A N J E.

Bes. J., nap. Fr. Sr. Adamič-ev.

Andante.

I. in II. glas.

Span-ček pri - de mi na li - ce, Či - ste an - gel - ske ro -

III. glas.

č i - ce Me pri - ja - zno za - zib - ljá - jo, Na u - še - sa po - šep -

ta - jo; Dva se k glav - ci vse - de - ta, Mi o - či za - tis - ne -

ta.

Zdaj nebesa se odprejo,
Gori doli vedno grejo
Angelčki, ljubljenci,
Beli rajski poslaniki,
Krog menè se vstopijo,
Ljubeznjivo zapojó :

„Aleluja in Hosana
Bodi tebi, Bog! dajana;
Naj dolina in višava
Se razlega : slava, slava !
Tebi lepi, lepi Bog,
Bodi slava krog in krog!“

Slišim te medene glase,
 Serce moje se narase,
 Mislim, rečem: to nebo je;
 Z angelčki serce poje:
 Angel zjutraj me zbudí,
 Pravi: to nebó še ni;

Ktera gorka še solzica
 Ti kanila bo na lica
 Prejden s tamne te doline
 Z mano v rajske visočine
 H kraljev kralju boš vzet,
 Mu Hosano večno pet.

Novice.

Iz Dunaja. Za terdno se govori, da se bo c. k. prodaja šolskih knjig tako vredila, da bo za naprej vsaka kronovina dobila svojo zalogo teh knjig.

V Mariboru 4. avg. Včeraj je bilo mesto Maribor in vsa bližnja okolica polna naj slajšega domačega veselja, kajti praznoval se je veličastni praznik, tisučletnice ss. Cirila in Metoda in sicer tako krasno in tako miloslovesno, kakor se spodobi takemu svetemu godu. Dopoldne ob 10. uri je bila v cerkvi sv. Alojzija slovesna sv. maša, pri kateri je mnogo izurjenih pevcev prav milo po slovenski prepevalo. Popoldne proti 4. uri pa je vrelo vse iz mesta na „Brandhof“, kjer je bilo pripravljeno za narodno veselico in slovesno besedo. Na večer je bilo tu gotovo že štiri do pet tisuč ljudi, ki so se udeleževali prekrasnega praznika. Priserčna podoba ss. Cirila in Metoda je pri večernem žaru in pozneje pri sijajni svečavi tako živomilo blisčala, da je mogla človeka do solz ganiti. Primerna godba, prelepo petje, budni govori, vesela družba in vse, vse, še okolica s prižganimi kresovi je povikševala ta sveti večer. Taka priserčna slovesnost se pač ne more z besedami povedati in popisati. Povemo le še misel nekega prostega kmeta, ki jo je pri tej slovesnosti razodel in djal: „O Bog! kako bo še le v nebesih, ker je že tukaj tako lepo, da lepše ne more biti!“

Iz Ljubljane. Iz letošnjih povabil k šolskim spraševanjem in razredb učencev, kar smo vidili, posnamemo in povemo našim čast. bravcem to le: V glavni deški šoli v Škofjiloki je bilo spraševanje 29. in 30. jul. Učencev je bilo 335. Učili so jih z g. vodjem še 4. učniki, vsi vkup 94 ur na teden. Perijohe te glavne šole so letosi pervikrat čisto slovenske. — V loški dekliški šoli pri čast. gospéh Ursulinkah je bilo spraševanje 28. jul. Učenk je bilo v vnanji in znotranji šoli 374, ktere je podučevalo z g. samostanskim spovednikom in g. duhovnim pomočnikom še 18 nun, vkup 234 ur na teden. Perijohe te vnanje šole so tudi letos čisto po slovenski natisnjene. — V Teržiču je bilo šolsko spraševanje 29. in 30. jul. Učencev in učenk je bilo 521. Učili so z g. vodjem tudi še g. fajmošter, en duhovni pomočnik in 3 učniki, vsi vkup 99 ur na teden. Perijohe imajo slovenske imena učencev in učenk po slovenski pisane. —

V glavni šoli v Kranju je bilo učencev in učenk v vsakdanji šoli v 4 razr. in v nedeljski šoli 514. V perijolah so slovenske imena učencev in učenk po slovenski pisane. — V glavni deški šoli v Kamniku je bilo spraševanje 29. in 30. jul. Učencev je bilo 278. Učili so z g. vodjem en katehet in 4 učniki, ki so razun g. kateheta vsi očetje frančiškani, vsi vkup 92 ur na teden. Perijohe imajo slovenske imena učencev po slovenski pisane. — V Kočevskem mestu je bilo spraševanje 3. in 4. t. m. Učencev in učenk je bilo 490. Učili so g. vodja, en duhovni pomočnik in 4 učniki, vkup 96 ur na teden. Tudi v teh perijolah vidimo, da so slovenske imena učencev in učenk po slovenski natisnjene. — V glavni šoli v Postojni je bilo spraševanje 3. in 4. t. m. Učencev in učenk je bilo 432, ktere so podučevali z g. vodjem še 4 učitelji, vkup 90 ur na teden. Povabilo in razredba učencev in učenk te šole je letos pervikrat čisto po slovenski natisnjena. — V glavni šoli v Idrii je bilo spraševanje 28. in 29. jul. Učencev in učenk je bilo 799 (med temi tudi 17 učiteljskih pripravnikov). Učili so g. vodja, en duhovni pomočnik, 6 učnikov in 3 učenice, vkup 198 ur na teden. V perijolah so imena učencev, učenk in krajev po zgledu naše normalke po nemški, pa še celó z bohoričico pisane, post.: Šelenz, Šhuf, Šelighenwerch i. t. d.

— Te dni smo dobili izverstno nemško knjigo pod imenom: „Anton Martin Slomšek, Fürstbischof von Lavant, dargestellt in seinem Leben und Wirken von Franz Kosar, fürstbischöfl. Consistorialrath und Spiritual in Marburg. In Commission bei Fr. Leyrer in Marburg.“ Gotovo bo to lepo delo kupil vsaki spoštovavec nepozabljivega našega slovenskega očeta.

— Prišla je na svitlo tudi „Pesmarica“, ki jo je na svitlo dal in Jugoslovenkam posvetil dr. J. R. Razlag. Ta lična knjižica obsega kakih 300 nabranih slovenskih, pa tudi hervaško-serbskih pesem, ki so znane in se pojó po Slovenskem. Vsim domačim pevcem in pevkam, pa tudi govornikom bo ta knjiga prav dobro služila. Dobro bi pa bilo, ako bi se ji pozneje tudi pridjali napevi, kakor nam jih ponujajo enake knjige v drugih jezikih.

— C. k. kmetijska družba goriška je začela izdajati novi slovenski časnik pod imenom: „Umni gospodar“, list za kmetijstvo, gospodarstvo in obertnijstvo. Vreduje ga gospod Andrej Marušič. Kakor se vidi iz programa in podobe, ki nam jo kaže prvi list, bo ta časnik prav važen za goriške in primorske Slovence. Naj bi dobival dovolj podpore!

— Sliši se vesela novica, da je verli gosp. Jož. Marn, katehet v tukajšni gimn., poterjen za pravega učenika, in bo učil tudi slovensčino v zgor. gimnazii.